

Utvalget for framtidens fellesskole

Notat

Til: Utvalget

Dato:

Fra: Sekretariatet

Saksnr.:

Rapport fra gruppesamtaler med foreldre

Sekretariatet har gjennomført gruppesamtaler med foreldre i fire kommuner: Bergen, Sortland, Tønsberg og Kristiansand. 5-10 foreldre deltok i hver av samtalene. Foreldrene ble rekruttert gjennom FUG og representerer FAU på ulike skoler i kommunene. Flere av foreldrene satt også i kommunale foreldreutvalg.

Hensikten har vært å få fram foreldrenes egen stemme i spørsmål om fellesskolens framtid. Informasjonen de fikk tilsendt på forhånd er lagt ved, sammen med samtaleguiden som ble brukt.

Dette notatet oppsummerer innspillene utvalget har fått fra foreldrene gjennom de fire gruppesamtalene. Vi har gjort bruk av KI, men har både kvalitetssikret og bearbeidet framstillingen basert på egne notater og transkripsjonene fra samtalene. Notatet er strukturert etter spørsmålene i samtaleguiden.

1 Hva kjennetegner et godt samarbeid mellom skolen og foreldre?

Foreldrene uttrykte et sterkt engasjement for samarbeidet mellom skole og hjem. Samtidig var det tydelig at det finnes både gode erfaringer og frustrasjoner blant foreldrene. Likevel tegner det seg et tydelig bilde av hva foreldrene mener kjennetegner et godt samarbeid.

1.1 Tydelige forventningsavklaringer

Behovet for tydelige forventningsavklaringer gikk igjen i alle samtalene. Foreldre etterlyser at skolen kommuniserer klart hva den forventer av dem – ikke bare hva de kan forvente av skolen. Flere mente at dette burde komme tidlig, gjerne allerede ved skolestart. To foreldre sa det slik:

"Det går begge veier. God kommunikasjon og tydelige forventninger er en nøkkel."

"Det jeg savner veldig, det er forventninger skolen skal ha til foreldre. (...) Jeg ser masse om hva jeg kan forvente av skolen, men det klarer ikke skolen alene."

Foreldre ønsker å bidra, men opplever ofte at det er uklart hvilken rolle de skal ha. Det ble påpekt at det er vanskelig å få foreldre til å stille til verv og møter. Samtidig ble det fremhevet at FAU kan være en viktig arena for samarbeid og påvirkning – dersom skolen legger til rette for det. En påminnelse kom fra en far:

«Skolemiljøet strekker seg på en måte egentlig utenfor skolegården, inn i hjemmene til alle som er en del av skolen.»

1.2 Tillit og gjensidig respekt

Foreldre ønsker å ha tillit til at lærerne er kompetente fagpersoner som gjør sitt beste for barna, og de forventer samtidig at skolen har tillit til foreldrene som omsorgspersoner. En mor uttrykte det slik:

"Det som kjennetegner det for meg er jo at man har tillit. At foreldre har tillit til at lærere faktisk er fagpersoner som har tatt en utdanning og som kan faget sitt, og som gjør sitt beste ut ifra de forutsetningene de har."

Tillit handler også om å bli møtt med respekt – både i hverdagskommunikasjon og i mer krevende situasjoner. Flere foreldre understreket at et godt samarbeid forutsetter at skolen anerkjenner at foreldre har ulike forutsetninger, både når det gjelder tid, språk og sosiale ressurser.

1.3 Gode relasjoner

Både relasjonen mellom lærer og foreldre – og mellom lærer og elev – ble beskrevet som avgjørende for et godt samarbeid. Foreldre som opplever at læreren er tilgjengelig, lyttende og interessert i barnet, har større tillit og viser større engasjement for samarbeidet. En mor beskrev forskjellen mellom to lærere slik:

"Så når han gutten min begynte i første klasse da visste jeg: 'Okey, han [læreren] bryr seg egentlig ikke om oss foreldre siden han sa det. Han bryr seg om faget.'"

"(...) I femte klasse fikk de ny lærer, og han sa at: 'Jeg er fokusert på relasjonen i første omgang, og så vet jeg at læringen kommer etterpå.'"

Flere foreldre beskrev hvordan relasjonen til skolen kan brytes ned dersom man opplever at læreren ikke viser interesse for barnet som person, eller ikke tar kontakt når det oppstår problemer. Samtidig ble det understreket at lærere er mennesker, og at det må være rom for feil og reparasjon – også i relasjonen til foreldre.

1.4 God kommunikasjon

Foreldre ønsker å bli informert om hva som skjer på skolen – både faglig og sosialt – og de ønsker at terskelen for kontakt skal være lav. Samtidig ble det påpekt at for mye informasjon kan virke overveldende og skape distanse.

"Informasjon er helt avgjørende, men samtidig er det den balansen mellom at det blir sånn informasjonsoverload."

Flere foreldre etterlyste en mer systematisk og strukturert kommunikasjon i overgangen mellom barnehage og skole, og i situasjoner der det oppstår utfordringer i klassemiljøet. Når det er sosiale utfordringer i klassen, blir mange foreldre usikre på sin rolle og hvordan de kan bidra. Det ble også nevnt at taushetsplikten kan hindre konstruktiv dialog, særlig når det gjelder mobbesaker.

2 Hvilket forhold har foreldre til begrepet «fellesskolen»?

Begrepet fellesskolen var for flere foreldre et nytt og lite kjent uttrykk. Flere reagerte med undring da det ble introdusert i samtale, og noen kommenterte at det ikke er et begrep de har hørt brukt i skolehverdagen. En forelder sa det rett ut:

"Jeg måtte humre litt da jeg leste det der. Det sto at dette var en godt innarbeidet terminologi. Ingen hadde hørt det før."

Til tross for manglende kjennskap til selve begrepet, var det tydelig at ideen bak fellesskolen – en inkluderende, offentlig skole for alle – resonnererte hos foreldrene. Under samtale kom det frem ulike verdier og prinsipper som foreldrene mente burde ligge til grunn for fellesskolen:

2.1 En skole for alle – uavhengig av bakgrunn

Foreldrene beskrev fellesskolen som et sted der alle barn skal være velkomne, uavhengig av sosial, kulturell eller økonomisk bakgrunn. Det ble lagt vekt på at skolen skal være gratis, tilgjengelig og likeverdig. En forelder formulerte det slik:

«Alle skal føle seg velkomne i fellesskolen. Her kan alle gå, uansett.»

Denne tanken om fellesskap og likhet ble sett på som en grunnpilar i den norske modellen, og flere foreldre uttrykte bekymring for at dette idealet er under press. Foreldrene peker på skolen som et viktig samlingssted for barn og unge, ikke bare i skoletiden, men også på kveldene og i helgene. Mange bor slik til at skolen blir et sentrum i boområdet, dit barn og unge også trekker i fritiden.

«Fordi skolen er jo en utrolig bra arena til å treffe nesten alle som vokser opp, og man kan på en måte påvirke hele miljøet - som er mer enn summen av enkeltelevene.»

2.2 Motkraft mot utenforskap

Flere foreldre løftet frem fellesskolens potensial som en motkraft mot utenforskap. De beskrev hvordan barn som senere havner i utenforskap ofte har hatt negative skoleerfaringer allerede i barneskolen.

Foreldrene understreker at fellesskolen ikke bare handler om fag og læring, men også om sosial inkludering og forebygging av marginalisering og uhelse. Skolens rolle i å lære barn og unge å ta gode valg i livet og bygge opp om en robust psykisk helse i befolkningen, pekes på som viktig. En far sa det slik:

«Det er ikke helsetjenesten som bygger helse. Det skjer der hvor vi bor og lever, og går på skole, og jobber og sånne ting. Og det betyr at vi kan ha helsefremmende oppvekst og skole og arbeidsmiljø, eller vi kan skade oss.»

2.3 Forskjellsbehandling for like muligheter

Foreldrene diskuterte også hvordan skolen i økende grad har blitt individualisert, med oppmerksomhet om den enkeltes rettigheter og behov. Dette ble sett på som et paradoks i lys av fellesskolebegrepet. En forelder sa:

"Det var før mer fokus på kollektivet eller fellesskapet, mens det nå er mer individet."

Samtidig ble det understreket at rettferdighet ikke nødvendigvis betyr lik behandling. Det må være rom for forskjellsbehandling der det er nødvendig for å sikre like muligheter. En forelder formulerte det slik:

«Det tror jeg er utrolig viktig, at det faktisk er lov med forskjellbehandling litt for at de skal komme ut av skolen på likt nivå. Det er liksom målet her tenker jeg da.»

2.4 Store forskjeller truer fellesskolen

Store variasjoner i tilbud, utstyr og aktiviteter – fra leirskole og skoleturer til tilgang på sosiallærere og spesialpedagoger – oppfatter foreldrene som en trussel mot fellesskolens prinsipp om likhet.

Et konkret eksempel kom fra en av byene, der en skole hadde fått gjennomslag for å reise til Polen med "Hvite busser" mens andre skoler i kommunen ikke fikk det.

Et annet eksempel var at en foreldreinnsamling av penger til mat og helse-fag ble stoppet av rektor. Selv om intensjonen var god, ble det oppfattet som problematisk at elever ved enkelte skoler kunne få et bedre tilbud fordi foreldrene hadde mer ressurser.

3 Spenningen mellom individet og fellesskapet

Mange foreldre opplever at skolen står i en vedvarende spenning mellom å ivareta enkeltbarns behov og samtidig sikre et godt læringsmiljø for hele klassen. Dette gjelder både faglige og sosiale hensyn, og det ble tydelig at foreldrene har stor forståelse for kompleksiteten – men også bekymringer.

Foreldre oppfatter at lærere ofte har for mange elever og for lite støtte til å kunne tilpasse undervisningen på en god måte. Dette fører til at enkelte elever ikke får den hjelpen de trenger, mens andre elever blir sittende og kjede seg. En far sa det slik:

"Det første som faller meg inn er jo denne utfordringen som ligger i å følge opp elever på ulikt nivå i store klasser. (...) Det å make å gi det man trenger til alle elever – å fylle behovet alle har – kan være vanskelig å forene."

Flere foreldre beskrev situasjoner der tilrettelegging for enkeltelever førte til at resten av klassen fikk et dårligere tilbud. Dette gjaldt både faglige tilpasninger og praktiske forhold, som turer og aktiviteter. Foreldrene er enige om at barn med spesielle behov skal inkluderes, men mener at det må finnes løsninger som ikke går på bekostning av fellesskapet. Flere etterlyste mer fleksible strukturer og bedre planlegging for å få til dette.

Det ble understreket at skolen må ha rom for å møte barn på ulike måter – både faglig og sosialt. Samtidig uttrykte foreldrene bekymring for at skolen i praksis ofte tilpasser seg de som har størst utfordringer, mens de faglig sterke barna ikke får nok utfordringer.

Et poeng som kom frem, var at foreldrene selv har et ansvar for å støtte opp om fellesskapet. Flere av FAU-representantene beskrev hvor vanskelig det er å få foreldre til å engasjere seg. En mor sa:

"Vi har opplevd utfordringer med klassemiljøet, og så kontakter man foreldre, og så [er svaret]: 'Mitt barn opplever ikke vi sånn, så vi gidder ikke å bidra' ... Og da får man aldri tatt problemet på en måte."

Dette ble sett på som en utfordring for skolen, men også som et samfunnsproblem. Det ble etterlyst en sterkere kultur for kollektivt ansvar – både blant foreldre og i skolen.

4 Bevaringspunkter: Hva mener foreldre er det beste med dagens skole?

Foreldrene var tydelige på at det finnes verdifulle kvaliteter i dagens skole som bør videreføres. Særlig fem områder ble fremhevet som bevaringsverdige i løpet av gruppesamtalene: Dyktige lærere, mangfold og inkludering, nærskoleprinsippet, demokratisk deltakelse og teknologiske hjelpemidler.

4.1 Dyktige lærere

Gjennomgående i samtalene var en sterk anerkjennelse av lærernes innsats. Foreldrene beskrev lærere som strekker seg langt, som bygger gode relasjoner til elevene, og som håndterer krevende situasjoner med klokskap og omsorg. En mor sa:

"Jeg synes det er vanvittig mange flinke lærere som strekker seg sinnsykt langt i dag i skolen. All ære til de som står i stormen hver eneste dag."

Flere foreldre uttrykte bekymring for lærernes arbeidsvilkår, og mente at det er viktig å ta vare på lærerne for å sikre kvaliteten i skolen.

4.2 Mangfold og sosialt fellesskap

Mange foreldre mener at det er stor verdi i at barna får møte andre med ulik bakgrunn og livserfaring. Skolen ses på som en viktig arena for å utvikle toleranse, empati og sosial forståelse. En mor sa:

"Jeg har tro på at mine barn skal møte forskjellige mennesker. De skal se det mangfoldet, de skal være en del av det."

Foreldrene beskrev hvordan barn lærer å ta hensyn, samarbeide og forstå ulikhet gjennom å være en del av et felles skolemiljø. Dette ble sett på som en viktig del av dannelsen, og noe som ikke kan erstattes av hjemmeundervisning eller privatskoler.

4.3 Nærskoleprinsippet og lokal tilhørighet

Flere foreldre løftet frem betydningen av at skolen ligger i nærmiljøet. Det handler ikke bare om praktiske hensyn som trafikk og transport, men også om sosial tilhørighet og trygghet. Foreldrene beskrev hvordan samholdet i nabolaget styrkes når barna går på samme skole, og hvordan skolen fungerer som en lokal møteplass – også utenom skoletid. En far sa:

"Nærskoleprinsippet er jo at du kjenner de du går på skolen sammen med. (...) Altså der vi kunne gå hjem felles etterpå, eller gå felles til skolen sammen."

4.4 Demokratisk deltakelse og medvirkning

Elevråd, FAU og foreldremøter ble trukket frem som viktige arenaer for medvirkning og demokratisk læring. Flere foreldre uttrykte stolthet over at barna tidlig får erfaring med demokratiske prosesser, og at skolen legger til rette for dette. En mor sa:

"Jeg synes det er veldig fint i fellesskolen å se åssen barna tidlig blir involvert gjennom elevrådsarbeid."

4.5 Digitale hjelpemidler og tilrettelegging

Selv om det var delte meninger blant foreldrene om digitalisering, ble det også fremhevet som en styrke at skolen tilbyr teknologiske hjelpemidler – særlig for elever med lærevansker. Foreldrene minnet om hvordan teknologi kan bidra til inkludering og mestring, og hvordan skolen har utviklet seg til å møte ulike behov på nye måter.

En mor som hadde erfaring med dysleksi fra sin egen skolegang fortalte:

"Min yngste har kraftig dysleksi, og den skolehverdagen hun har nå er jo noe helt annet enn det jeg hadde. Hun fungerer på lik linje, og det går helt perfekt."

5 Framtiden: Hva tenker foreldre er det viktigste elevene skal lære for å kunne leve gode liv?

Foreldrene i samtalen hadde et bredt syn på hva som er viktig for barn og unge å lære i skolen. Elevene skal lykkes faglig, men samtidig utvikle ferdigheter for å kunne leve gode og meningsfulle liv. Det ble lagt stor vekt på verdier som livsmestring, kritisk tenkning, sosial kompetanse og praktiske ferdigheter. Samtidig ble det uttrykt bekymring for at skolen i dag i for stor grad vektlegger teoretisk kunnskap og akademiske prestasjoner.

5.1 Livsmestring

Mange foreldre fremhevet behovet for at skolen gir elevene verktøy til å håndtere livet – både følelsesmessig og sosialt. Det ble snakket om samarbeidsevner, robusthet, selvfølelse, og evnen til å tåle motgang. En mor sa:

"Dannelse skjer jo stort sett med andre. Og mangfoldet og opplevelser tror jeg er fint."

Flere beskrev hvordan barn i dag er sårbare, og hvordan foreldre – med beste intensjoner – ofte beskytter dem for mye. Dette kan føre til at barna ikke utvikler motstandskraft og selvstendighet.

5.2 Kritisk tenkning

Foreldrene understreket at elevene må lære å tenke kritisk og vurdere kilder i en tid preget av digital informasjon og sosiale medier. Flere foreldre uttrykte bekymring for at barn ikke vet hva de kan stole på, og at de blir overveldet av informasjon. Andre pekte på at kritisk tenkning også må gjelde mot vårt eget samfunn og våre egne maktstrukturer – ikke bare mot eksterne trusler eller maktmisbruk som skjer i andre land. En far sa:

"Vi må lære elevene at de skal være kritiske til maktpersoner og institusjoner i vårt eget samfunn."

5.3 Hverdagskompetanse

Foreldrene etterlyste mer praktisk læring i skolen, og utvikling av ferdigheter som er relevante for hverdagslivet. Dette inkluderer økonomi, matlaging, håndverk og fysisk aktivitet. Flere mente at skolen i dag er for teoretisk og at dette skaper utenforskap for mange elever. Det ble også foreslått at skolen burde gi mer rom for lek og fysisk utfoldelse, særlig i de første skoleårene. En far sa:

"Barn kan ikke leke i dag. De må støttes for å kunne leke. Den leken og forskertrangen og nysgjerrigheten må vi ta vare på i enda større grad enn hva vi gjør i dag."

5.4 Solidaritet og medmenneskelighet

Flere foreldre etterlyste en sterkere vektlegging av verdier som solidaritet, respekt og samarbeid. Det ble uttrykt bekymring for at barn i dag i er mest opptatt av seg selv og egne prestasjoner. En mor sa:

"Jeg synes det skulle vært mye mer snakk om det gamle begrepet solidaritet. Det er nesten blitt et stigmatisert ord."

Det ble også pekt på at skolen må bidra til å utvikle barnas evne til å være medmennesker – ikke bare faglig dyktige individer.

6 Hvordan kan foreldre være med og støtte opp om både danningen og utdanningen?

Foreldrene ønsker å bidra til barnas skolegang – både faglig og sosialt. Samtidig opplever mange at det er uklart hvordan de best kan støtte opp, og at skolen i liten grad kommuniserer forventninger til foreldrene. Det ble også uttrykt bekymring for at foreldreinvolvering er skjevt fordelt, og at det ofte er de ressurssterke som deltar – mens de som kanskje trenger det mest, uteblir.

6.1 Tydeligere forventninger

Foreldrene vi snakket med ønsker at skolen skal være tydeligere på hva den forventer av foreldre. Flere mente at foreldres ansvar burde være tydeligere i opplæringsloven, og at det burde kommuniseres allerede ved skolestart.

Foreldrene beskrev hvordan de ofte blir usikre på hva som er deres ansvar, særlig i situasjoner som gjelder mobbing, uro i klassen eller sosiale utfordringer. Det ble foreslått at skolen burde ha en form for "foreldreveileder" eller felles retningslinjer for samarbeid.

Foreldrene var tydelige på at dannelse ikke bare er skolens ansvar. Flere uttrykte bekymring for at foreldre i dag forventer at skolen skal oppdra barna, mens hjemmet skal være en arena for kos og underholdning. Det ble også diskutert hvordan foreldrene kan bidra til å gjøre barna mer hardføre – ved å stille krav, gi ansvar og la dem møte motgang. En mor sa:

"Alt for mange foreldre forventer at skolen skal oppdra barnet sitt sammen med barnehagen. Og så skal det bare være vennskap og gøy og tøys hjemme – satt på spissen."

6.2 Mer foreldreengasjement

Flere foreldre beskrev hvordan det er vanskelig å få folk til å stille til FAU og andre verv. Det ble også uttrykt frustrasjon over lav oppmøteprosent på foreldremøter, og at det ofte er de samme foreldrene som stiller – gjerne de som allerede har god oversikt og ressurser.

Noen skoler har forsøkt å gjøre foreldremøtene mer tilgjengelige og inkluderende, blant annet ved å registrere hvem som møter, oppfordre til samkjøring og tilby barnepass. Dette ble sett på som gode tiltak, men det ble også understreket at det krever innsats og koordinering – ofte fra ildsjeler i FAU.

Noen foreldre beskrev hvordan de har tatt initiativ til foreldrekonferanser, foredrag og informasjonsmøter – ofte i samarbeid med kommunen eller lokale organisasjoner. Dette ble sett på som viktige arenaer for å styrke foreldrerollen og bygge fellesskap. En mor fortalte:

"Vi har hatt politiet som har snakket om smittekultur og kriminalitet i byen vår. Vi har hatt elevombudet som har snakket om mobbetall og satt foreldrene til ansvar."

7 Andre momenter fra foreldresamtalene

Som forventet gikk samtalene med foreldrene innimellom utenom temaene i intervjuguiden. Dette gir likevel verdifulle perspektiver på foreldres erfaringer og refleksjoner om skolen.

Overgangen fra barnehage

Flere foreldre beskrev overgangen fra barnehage til skole som brå og krevende, både for barna og for dem selv. Det ble uttrykt et savn etter mer lek og relasjonsbygging i første klasse, og noen mente at skolen burde ta mer hensyn til barns modenhet og behov for trygghet i starten.

«Det første året skulle egentlig være praksis, praktisk skole. Men så ser man jo når minstene begynte: Det var en måned med praktisk, og så var det 'Nå må vi få inn mer matte, nå må vi få inn mer norsk'.»

Bevaring av kulturarv og tradisjoner

Et tema som engasjerte flere var hvordan skolen forholder seg til norske tradisjoner og kristen kulturarv. Noen foreldre uttrykte bekymring for at skolen er blitt for forsiktig med å formidle tradisjoner som julegudstjeneste og påskehistorie, av frykt for å krenke.

"Jeg synes vi må fortsatt bevare det, selv om vi skal inkludere alle andre religioner også. Vi har blitt litt for sånn krenket i samfunnet."

Heldagsskole

Det kom frem forslag til hvordan skolen kan organiseres annerledes for å møte samfunnets krav og komme foreldrenes tidsklemme i møte. Flere foreslo heldagsskole med integrert leksetid og skolemat, som et tiltak for å redusere hverdags-stress og sosial ulikhet. Heldagsskolen trenger ikke innebære flere skoletimer, men inkludere skolemat, leksearbeid, fysisk aktivitet og sosiale samlinger. En mor sa:

"Kanskje vi kunne tenke nytt – gjøre hverdagen litt mindre travel."

Bekymring for kvaliteten i fellesskolen

Noen foreldre uttrykte bekymring for at kvaliteten i den offentlige skolen er under press, og at dette kan føre til økt privatisering og fragmentering. Det ble påpekt at dersom fellesskolen ikke holder høy kvalitet i framtiden, vil flere søke seg til alternativer. Noen frykter at lite ressurser i skolen på sikt kan svekke legitimiteten til fellesskolen og gjøre at ressurssterke foreldre velger den vekk. Høy kvalitet og god kapasitet ses på som en

forutsetning for en skattefinansiert offentlig skole i framtiden. En far sa det slik:

«Dersom vi kommer dit at kvaliteten forvitrer, og folk ikke har tillit til kvaliteten, og kapasiteten føles sprengt, så borger det for mer diversifisering og flere andre alternativer. Man graver på en måte sin egen grav med nedgangen da.»

Mer praktisk læring

Det ble etterlyst mer praktisk tilnærming i undervisningen, særlig for elever som ikke lærer best gjennom tradisjonell tavleundervisning. Flere foreldre mente at skolen i dag favoriserer teoretisk læring og akademiske ferdigheter, og at dette skaper utenforskap. De peker på at barn og unge har behov for å bruke hendene og vise at de har praktiske egenskaper og andre ting de kan være gode på enn det akademiske. Foreldrene talte både for mer praktiske arbeidsmåter i fagene og mer tid til praktisk-estetiske fag i skolen.

"Få de ut av klassen. Vis dem matte på en helt annen måte. La dem lage noe."

Motvirke psykisk uhelse

Foreldre beskrev skolen som en viktig arena for å bygge psykisk helse og sosial tilhørighet. Det ble uttrykt bekymring for at barn i dag er mer alene, og at skolen må styrkes som fellesskapsarena.

"Helse bygges ved å leve livene våre – og dermed har skolen en potent virkning for å bygge robust psykisk helse."

8 Oppsummering: Foreldres forhold til fellesskolen

Et godt skole-hjem samarbeid kjennetegnes av at foreldre og skolen møtes som likeverdige og med respekt for hverandres roller. Et av de mest framtrедende trekkene på tvers av foreldregruppene er ønsket om større tydelighet om roller og ansvar. Dette kan oppnås ved at det legges vekt på gode forventningsavklaringer mellom skolen og foreldregruppa tidlig i skoleløpet.

Begrepet fellesskolen var lite kjent blant foreldrene, men verdiene begrepet representerer – inkludering, likhet og tilgjengelighet – ble sterkt støttet.

Foreldrene opplever at store klasser og lite ressurser gjør det krevende for lærerne å gi tilpasset undervisning til den enkelte, uten at det går på bekostning av klassen. Knappe ressurser gjør at enkeltelevers rettigheter og ivaretagelse av deres behov kan gå ut over fellesskapet. Foreldre omtaler dette som en vanskelig avveining.

Foreldrene trekker fram flere bevaringspunkter for framtidens fellesskole. Skolens rolle som lokal møteplass, sosialt sentrum og arena for utvikling av vennskap og toleranse har bred støtte. Nærskoleprinsippet og mangfoldet som følger av det likeså. Foreldrene mener det er viktig å bevare den øvingen i demokrati og medvirkning som elevene får i dagens skole. Foreldrene framsnakker lærere som viser engasjement for jobben og vektlegger relasjonsbygging med elever og foreldre. Bruk av teknologi på måter som fremmer likeverd i opplæringen er også viktig å videreføre, mener foreldrene.

I framtiden mener foreldrene skolen bør legge vekt på livsmestring og utvikling av elevenes motstandskraft og selvstendighet. De mener det blir viktigere enn før å lære å tenke kritisk og vurdere kilder. Generelt ønsker de mer praktisk læring i skolen, og at barn og unge også får opplæring i «hverdagskompetanse» - som personlig økonomi, håndverk, matlaging og fysisk og psykisk helse. Foreldrene etterlyser mer lek på barnetrinnet.

Foreldrene minnet om at det doble oppdraget om danning og utdanning innebærer at skolen skal utvikle barn og unge til å bli medmennesker, ikke bare faglig dyktige personer, og vil gjerne bidra til at skolen lykkes med dette i framtiden.

Vedlegg:

Temaheftet som foreldrene fikk tilsendt på forhånd

Samtaleguiden brukt i gruppesamtalene

Temahefte:

Samtale om framtidens fellesskole

Innhold

Innledning	17
1. Problemstillinger	18
2. Skolens doble oppdrag.....	19
3. Fellesskolens byggeklosser	20

Innledning til temaheftet

Regjeringen vil ruste fellesskolen for framtiden, og mener det er nødvendig med en bred vurdering av skolens rolle og betydning i samfunnet. Derfor har regjeringen satt ned et offentlig utvalg som skal utrede og skape diskusjon om fellesskolens rolle i framtiden.

Fellesskoleutvalget skal jobbe åpent og innhente synspunkter som del av arbeidet sitt. Det er planlagt flere regionale dialogmøter høsten 2025, og utvalget henter inn skriftlige innspill fra bidragsytere i ulike deler av landet. Som en del av dette ønsker utvalget innspill fra dere som er foreldre.

I dette heftet løfter vi fram noen problemstillinger som vi ønsker å snakke med foreldre om. I heftet finner du bakgrunnsinformasjon for problemstillingene. Du kan også lese om ulike roller skolen har hatt gjennom historien. Vi håper det kan komme til nytte når du forbereder deg til samtalen.

Fellesskoleutvalget har et bredt mandat. Den overordnede problemstillingen for utvalget er hvordan skolen også i framtiden kan ha et bredt samfunnsmandat hvor den både skal danne og utdanne til det beste for den enkelte og fellesskapet?

Utvalget er spesielt interessert i å høre hva foreldre mener at barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, og hva er det skolens oppgave å ta ansvar for?

Fellesskoleutvalget skal ha et langsiktig perspektiv for vurderingene sine, og bidra til en offentlig samtale om hva som skal til for at skolen også i framtiden kan bidra til å fremme læring, felleskap, tillit og demokrati. Takk for at du vil bidra til denne samtalen!

Utvalget har en egen nettside hvor du kan lese om utvalgets mandat, følge arbeidet og gi innspill: <https://fellesskoleutvalget.no>

God lesing!

1. Problemstillinger

Her er noen problemstillinger vi ønsker å snakke med dere om, og som det er fint om du tenker gjennom før vi møtes. Teksten i del 2 og 3 gir bakgrunnsinformasjon til problemstillingene, og kan være nyttig å lese.

1: Fellesskapet: Hva legger du i begrepet *fellesskolen*?

2: Utdanning og danning: Hva trenger barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn?

3: Samarbeid: Hva kjennetegner et godt samarbeid mellom foreldre og skole, og hva må til for å lykkes?

4: Arbeidsdeling mellom skole og hjem: Hva skal skolen ta ansvar for i framtiden, og hvilken rolle kan foreldre spille?

2. Skolens doble oppdrag

Det er ulike forståelser av hva begrepet fellesskolen betyr, og hva som inngår i fellesskolen. Gjennom historien har blant annet allmueskolen, folkeskolen og enhetsskolen blitt brukt som betegnelser på skolesystemet i Norge. «Fellesskolen» ble lansert rundt årtusenskiftet og har etter hvert festet seg som betegnelsen på skolesystemet fra første klasse til og med videregående opplæring.

Den offentlige skolen er regulert i dagens opplæringslov, og har et dobbelt oppdrag:

Skolen skal sørge for at elevene utvikler seg som mennesker, at de forstår seg selv og andre og samfunnet rundt seg. Skolen skal legge et grunnlag for at elevene kan ta gode valg i livet.

På skolen skal elevene lære det faglige de trenger, både for det livet de lever her og nå, og som forberedelser til videre utdanning og læring og til deltakelse i samfunnslivet og arbeidslivet.

Skolen har med andre ord både et *danningsmandat* og et *utdanningsmandat*. Det er dette som gjerne kalles skolens brede samfunnsmandat.¹

Både det at alle barn har rett til å gå på en grunnskole i nærmiljøet og at de har rett til gratis skolgang bidrar til å gjøre skolen til en møteplass som samler elever med ulik bakgrunn og ulike forutsetninger. Læreplanverket legger felles rammer for innholdet i skolen, og beskriver målene for hva elevene skal lære. Læreplanverket består både av læreplaner for fag, fag- og timefordelingen og en overordnet del, som utdyper verdigrunnlaget og de overordnede prinsippene for norsk skole.

Dagens skole har en mangfoldig elevgruppe og et bredt faglig innhold. Slik kan skolen både ses på som en felles møteplass for barn og unge, og som en grunnopplæring med felles innramming.

¹ Skolens brede mandat er beskrevet i [formålsparagrafen](#) i opplæringsloven og utdypet i [overordnet del av læreplanverket](#).

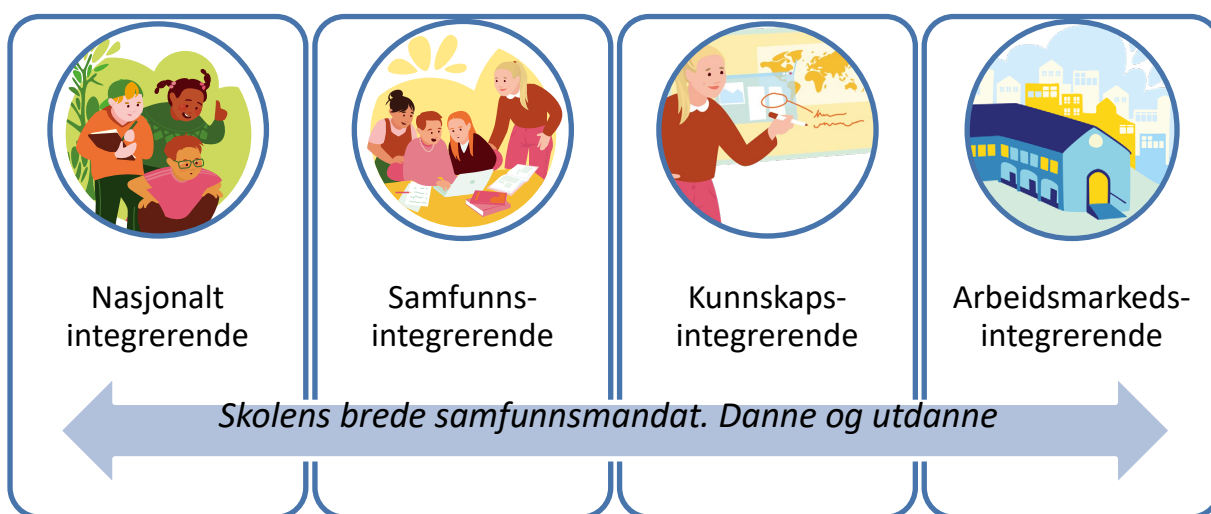
3. Fellesskolens byggeklosser

For å kunne diskutere hva skolen skal være i framtiden, bør vi kjenne litt til hvordan skolen har blitt formet opp gjennom historien og hvilken rolle den har spilt i samfunnet.

3.1 Fellesskolens byggeklosser

Ved inngangen til 1900-tallet var mange av de grunnleggende trekkene som vi i dag forbinder med skolen etablert. Ansvaret for skoledriften var lagt til folkestyret i kommunene, prinsippet om gratis skole for alle var slått fast, og skolens brede mandat om å danne og utdanne var på plass.

Vektleggingen av skolens formål og oppgaver har likevel endret seg over tid (Volckmar, 2016). Skolens oppgaver har både vært å sveise nasjonen sammen (virke nasjonalt integrerende), gi et samfunn med høy tillit (virke samfunnsintegrerende), gi et felles kunnskapsgrunnlag i befolkningen (virke kunnskapsintegrerende) og forberede hver enkelt til videre utdanning og arbeidsliv (virke arbeidsmarkedsintegrerende). Disse oppgavene har hatt ulik vektlegging i ulike epoker av historien, og vi kan si at de utgjør byggeklossene for dagens skole. De er derfor viktige for diskusjonen om skolens rolle i framtiden:

Nasjonalt integrerende: Skolen skal gi en felles dannelselse og forberede elevene til å støtte opp om landets demokratiske styresett og bidra til utvikling av landets velstand og velferd. Gratis grunnskole for alle skal virke sosialt utjevne og skape forståelse og toleranse på tvers av ulike sosiale lag. Felles tilgang til grunnleggende skolegang er til beste for den enkelte, men også til beste for landet, som da kan få nytte av alles talent. Skolens rolle som nasjonsbygger ble særlig vektlagt tidlig i skolens historie.

Samfunnsintegrerende: En femårig folkeskole på 1800-tallet, har nå blitt til en tiårig offentlig grunnskole og i praksis et 13-årig helhetlig skoleløp, med rett til å fullføre videregående opplæring. Utvidelsene har forsterket skolens samfunnsintegrerende rolle, siden barn og unge møtes på den samme skolen uavhengig av sosial bakgrunn. Etter hvert har vi fått felles formålsparagraf for skolen og et forskriftsfestet, nasjonalt læreplanverk.

Skolens rolle i å bidra til samhold, men også til yrkesforberedelse og økonomisk vekst i samfunnet, ble særlig vektlagt under utviklingen av velferdsstaten i etterkrigstiden.

Kunnskapsintegrerende: Skolens faglige innhold og elevenes prestasjoner fikk økt oppmerksomhet på 1980- og 1990-tallet. Videregående skole ble styrket blant annet ved etablering av retten til videregående opplæring, nye programfag, fellesfag og en felles generell del av læreplanen for alle de 13 årene. Det ble innført skolestart for seksåringer, SFO, og grunnskolen

ble utvidet til et 10-årig løp. En ny nasjonal læreplan på 1990-tallet skulle gi alle elever felles basiskunnskap, et felles kunnskaps- og kulturgrunnlag, og heve kunnskapsnivået i befolkningen som helhet. Den nye nasjonale læreplanen innebar en standardisering, med klare angivelser av hva som skulle læres. Skolens kunnskapsintegrerende rolle fikk større betydning i denne perioden.

Arbeidsmarkedsintegrerende: Det er tverrpolitisk enighet om at det økonomiske aspektet ved skolegang og utdanning er viktig. Oppfatningen er at skolegang og utdanning kreves for innpass på et kunnskapsintensivt arbeidsmarked. Et godt skole- og utdanningssystem er nødvendig for at Norge skal hevde seg i den globale markedøkonomien. Skolegang og

utdanning ses på som en investering både for den enkelte og for samfunnet. I dag vil mange si at denne funksjonelle siden ved skolen har fått økt vekt. Skolens brede samfunnsmandat og generell del av læreplanen er bevart, men skolens rolle i å forberede til videre utdanning og arbeid er tydelig.

3.2 Hva nå?

Dagens skole har tatt opp i seg de historiske perspektivene i skolens utvikling. Skolen kan fortsatt ses på som en nasjonsbygger, samfunnsbygger, en felles kunnskapsbygger, og som en forberedelse til videre utdanning og arbeid. Fra å ha stått i et visst motsetningsforhold historisk, har det todelte oppdraget (danning og utdanning) etter hvert blitt sett på som to sider av samme sak: Elevene kan realisere seg selv på måter som kommer fellesskapet til gode. Skolen kan være både identitetsskapende og samfunnsnyttig på samme tid (Thuen, 2017).

Også i dag er det mange ulike forventninger til skolen, og både foreldre, arbeidslivet og samfunnet for øvrig har meninger om skolen. Skolen eksisterer ikke i et vakuum, den blir både påvirket av og påvirker utviklingstrekk i samfunnet. Det siste tiåret har endringer som blant annet ny teknologi, økt individualisering og et mer mangfoldig elevgrunnlag utfordret og endret skolen. Utvalget skal vurdere hvordan de utviklingstrekkene som vi ser i dagens samfunn vil påvirke skolen framover. Hva trenger barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, hva er det skolens oppgave å ta ansvar for, og hvordan kan foreldre bidra?

Litteratur

Dale, E. L. (2008). *Fellesskolen - reproduksjon av sosial ulikhet*. Cappelen Damm akademisk.

Telhaug, A. O. & Mediås, O. A. (2003). *Grunnskolen som nasjonsbygger. Fra statspietisme til nyliberalisme*. Abstrakt.

Thuen, H. (2017). *Den norske skolen. Utdanningssystemets historie*. Abstrakt.

Volckmar, N. (2016). *Utdanningshistorie. Grunnskolen som samfunnsintegrerende institusjon*. Gyldendal akademisk.

Intervjuguide foreldre

Introduksjon av oss:

- Hvor vi jobber, og hvorfor vi gjerne vil snakke med dem
- Presentasjonsrunde
- Kort om erfaringer fra foreldrerollen i skolen og evt Fau-arbeid

1. Samarbeid mellom foreldre og skolen

- a. Hva kjennetegner et godt samarbeid mellom skolen og foreldre?
 - Har dere noen eksempler på godt samarbeid og det motsatte
 - På hvilke områder tenker dere det er viktigst med et samarbeid mellom foreldre og skolen? (enkeltbarn/ skole/ klassemiljø)
 - Er Fau en god samarbeidsarena eller finnes det andre alternativer? Enten supplement eller alternativ

2. Fellesskapet

- a) Hvilket forhold har dere til begrepet fellesskolen? Er det kjent? Hva legger dere i begrepet fellesskolen?
 - Hva må til for at skolen skal være en fellesskole? Andre ting?
 - Hva kan foreldre gjøre for å støtte opp under skolen som fellesarena?
- b) Vi får høre at det kan oppstå spenninger når skolen skal ta hensyn til den enkelte elev og samtidig ta hensyn til fellesskapet og klassen. Har dere noen eksempler på noe slikt? Hvordan kan slike spenninger oppstå?
- c) Hva er det beste med dagens skole som vi bør ta vare på i framtiden?
 - Ser dere noen utviklingstrekk som kan gjøre det vanskelig å ta vare på det som er bra med den norske fellesskolen?

- Opplever dere at det er mye uenighet blant foreldre i hva skolen bør legge vekt på?

3. Utdanning og dannning

- a)** I det heftet vi sendte dere, står det om skolens doble oppdrag – at den både skal danne og utdanne. Hva tenker dere er det viktigste elevene skal lære for å kunne leve gode liv i framtiden?
- Er det noe annet enn fag som er viktig (folkeskikk, oppføre seg, inkludere andre)?
 - Hva er deres inntrykk av hvordan skolen barna deres går på balanserer de ulike delene av skolens oppdrag?
- b)** Hvordan kan foreldre være med og støtte opp om både danningen og utdanningen?
- Spørsmål om arbeidsdeling mellom skole og hjem, hva skal skolen ta ansvar for og hva skal foreldrene. Hvilke forventninger kan skolen ha til dere, hva bør foreldre holde seg unna?
 - Har dere noen gang formidlet, enten på foreldremøte eller direkte til lærer eller skole at dere er uenige den pedagogiske praksisen eller tilpasning av opplæringen for ditt barn/ dine barn. Hvordan har dere opplevd det? Er det foreldres oppgave å gi innspill på pedagogisk praksis?

Oppsummering

- a) Nå vil vi gjerne at dere hjelper oss å oppsummere det viktigste vi har snakket om. Hvis dere skal velge 3 ting som er viktig for skolen fremover – hva er det?
- b) I grupper/ mentimeter
- c) I plenum, hva snakket dere om